

практ. семінару (Дніпро, 25 травня 2016 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. С. 5-7.

3. Кириченко О. В. Методологічні підходи дослідження проблем оперативно-розшукової протидії злочинам проти громадської безпеки // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 3. С. 421-427.

4. Бачинин В. А. Энциклопедия философии и социологии права. СПб. : Издательство Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2006. 1093 с.

Кузик В.В.

здобувач

Науково-дослідного інституту
публічного права

АНТИНАРКОТИЧНА БЕЗПЕКА ЯК КРИМІНОЛОГІЧНА КАТЕГОРІЯ

Наркотизація населення в Україні набуває нових, у край серйозних, масштабів, що створює безпосередню загрозу національній безпеці.

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку» національна безпека України – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз. До загроз національної безпеки відносяться явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України. А національні інтереси України визначені як життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян [63].

У Стратегії національної безпеки України визначено, що сучасна модель глобалізації уможливила поширення міжнародного тероризму та міжнародної злочинності, зокрема у кіберпросторі, наркаторгівлі, торгівлі людьми, релігійного та ідеологічного фундаменталізму та екстремізму, підживлюваного з-за кордону сепаратизму, нелегальної міграції, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, розповсюдження зброї масового ураження тощо. У зв'язку з цим у розділі II Стратегії «Основні напрями зовнішньополітичної та внутрішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки» задекларовано, що Україна, прагнучи зміцнити заснований на демократичних нормах і цінностях міжнародний порядок, бере активну участь у протидії тероризму, розповсюдженню зброї масового ураження, міжнародній злочинності, наркаторгівлі, торгівлі людьми, політичному та релігійному екстремізму,

нелегальній міграції, кіберзагрозам, негативним наслідкам зміни клімату, а також у попередженні та подоланні наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру [64].

Слід зазначити, що проблема забезпечення безпеки має велике значення для суспільства, оскільки наявність зовнішніх та внутрішніх загроз ставить під загрозу національних інтересів і цінностей, життя та здоров'я людей, їх матеріальних і духовних цінностей.

Безпека являє собою найважливішу цінність, що повинна забезпечувати вільне існування і розвиток особистості, суспільства, людства, створювати гармонію і переборювати суперечності у відносинах «людина – техніка», «людина – навколишнє середовище», у взаєминах між людьми, особою і державою, суспільством, між націями і державами [65, с. 11].

Як зазначив О.В. Кириченко, існує два основних підходу к розумінню безпеки: з одного боку, безпекою визначають стан будь-якого носія небезпеки, яке не містить загрози, можливої шкоди для середовища; з іншого – властивість безпеки приписують об'єкту, який надійно захищений від шкідливих для нього впливу. Разом з тим, в обох випадках простежується безпосередній зв'язок з такою ознакою соціальної системи, як захищеність, що представляє собою активну цілеспрямовану діяльність по підтримці суспільних відносин у певному якісному стані. Поняття «безпека» використовується до різних природних та соціальних процесів, пов'язаних з життєдіяльністю людини та суспільства. Безпека є результатом соціальної діяльності по забезпеченню безпеки особи, суспільства, держави [66, с. 373].

Таким чином, категорія «безпека» забезпечує стан захищеності особи, громадський спокій у суспільстві, недоторканість майна, впевненість у нормальній роботі державних і суспільних інститутів.

У словниково-довідковій літературі безпеку класифікують на такі типи: за масштабом (міжнародна, регіональна, локальна); за суб'єктами (особиста, колективна, суспільна, національна); за суспільними сферами (політична, економічна, військова, екологічна, радіаційна тощо) [67, с. 208-212].

Дослідники у сфері національної безпеки також виокремлюють такий вид безпеки, як кримінальна безпека. На їх погляд, цей різновид безпеки не має конкретного носія, але значною мірою впливає на економічне становище держави (економічні злочини, криміналізація суспільства тощо) та її мешканців (вбивства, грабежі, насильство, крадіжки тощо) [68, с. 13]. Цей вид безпеки визначають як здатність держави та суспільства активно протистояти посяганням злочинних співтовариств та окремих злочинців на життєво важливі інтереси громадян, держави і суспільства та нейтралізувати загрози, що надходять від них [69, с. 86].

Поряд з цим кримінологи виділяють й такий вид безпеки, як кримінологічна безпека, під якою розуміють захищеність законних інтересів особи, суспільства чи держави від загроз, джерелами яких є явища, пов'язані зі злочинністю чи з суспільно небезпечними посяганнями [70, с. 48].

Основною метою забезпечення кримінологічної безпеки суспільства, особистості та держави є своєчасне виявлення кримінологічних загроз, їх нейтралізація та відображення. Характер і вид загрози впливають на вибір заходів із забезпечення кримінологічної безпеки, визначають напрями забезпечення безпеки, сприяють виявленню можливих об'єктів злочинних посягань. Їх конкретизація сприяє координації діяльності різними державними та громадськими структурами [71, с. 119].

Враховуючи те, що сутність кримінологічної безпеки полягає у стані захищеності особи, суспільства та держави від кримінально протиправних посягань та інших кримінологічних загроз, а злочинність має певні види та характерні для них чинники, що їх детермінують, то ми можемо говорити про існування окремих видів кримінологічної безпеки. У рамках нашого дослідження пропонуємо виокремити такий вид кримінологічної безпеки, як антинаркотичну безпеку, та розглядати її як окрему кримінологічну категорію.

Таким чином, вважаємо, що антинаркотична безпека – це стан захищеності особи, суспільства та держави від кримінально протиправних посягань та інших кримінологічних загроз, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, а також наслідків, пов'язаних з цими загрозами.

1. Про національну безпеку : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.

3. Панов М., Тихий В. Безпека як фундаментальна категорія в методології правознавства (до постановки проблеми). *Вісник Академії правових наук України*. 2000. №3 (22). С.10–16.

4. Кириченко О. В. Теоретичні підходи до визначення категорії «безпека». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 368–375.

5. Юридична енциклопедія : у 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 1998. Т. 1. : А–Г. 672 с.

6. Данільян О. Г., Дзьобань О. П., Панов М. І. Національна безпека України: сутність, структура та напрями реалізації : навч. посіб. Харків : Фоліо, 2002. 285 с.

7. Білоусова О. О. Поняття і ознаки кримінальної безпеки країни. *Форум права*. 2011. № 1. С. 83–87. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_1_17.

8. Скулиш Є. Кримінологічна безпека в системі національної безпеки України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2010. № 2.

С. 47–51.

9. Мозоль А. С. Загальна характеристика та види об'єктів кримінологічної безпеки. *Право і безпека*. 2017. № 4 (67). С. 117–122.

Гончаренко О.О.

аспірант

Харківського національного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ ТЕОРЕТИЧНО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ РОЗБОЇВ

Відповідно до офіційної статистики правоохоронних органів України, у період карантину в Україні кількість вчинених корисливо-насильницьких злочинів зменшилась в середньому по країні на 35%, водночас, на відміну від 2005-2006 р.р. такі злочини як розбої набули більш жорстокішого виду, стали частіше вчинятися представниками злочинних груп та організацій [1]. Крім того, в процесі здійснення цих кримінальних протиправних дій частіше здійснюються інші тяжкі та особливо тяжкі злочини: умисне заподіяння тяжкої шкоди здоров'ю, згвалтування тощо. Викладене свідчить про підвищену суспільну небезпеку розбоїв та актуальність проведення досліджень, направлених на вдосконалення організаційно-тактичних засад протидії розбоям підрозділами кримінальної поліції. Водночас, аналіз теорії та практики оперативно-розшукової діяльності дозволяє стверджувати, що особливого значення для ефективності протидії злочинності, зокрема розбоям, набуває знання працівниками поліції характерних особливостей цих кримінальних протиправних діянь.

До того ж, як відзначає В.О. Ходакович, враховуючи те, що оперативно-розшукова діяльність – специфічний вид людської діяльності, як і контррозвідальна, вона має свої правові, організаційно-тактичні, психологічні, морально-етичні основи, що органічно пов'язані між собою та які визначають особливості її змісту. Така діяльність, що пов'язана з активністю її учасників, має об'єктивні та суб'єктивні ознаки, динамічну багаторівневу структуру. У межах здійснення оперативно-розшукової діяльності її виконавці концентрують свою увагу на таких положеннях, по-перше, що необхідно з'ясувати на певному етапі оперативно-розшукової діяльності, по-друге, як це здійснити, по-третє, як це документально закріпити. Отже, перед ними стоять завдання пізнання сутності діяльності конкретного об'єкта зацікавленості, встановлення чи не носить така діяльність підривний характер, а у випадках її підтвердження – оперативного й процесуального документування. Щоб розв'язати поставлені завдання якісно, оперативний працівник повинен чітко уявляти собі моделі підривної